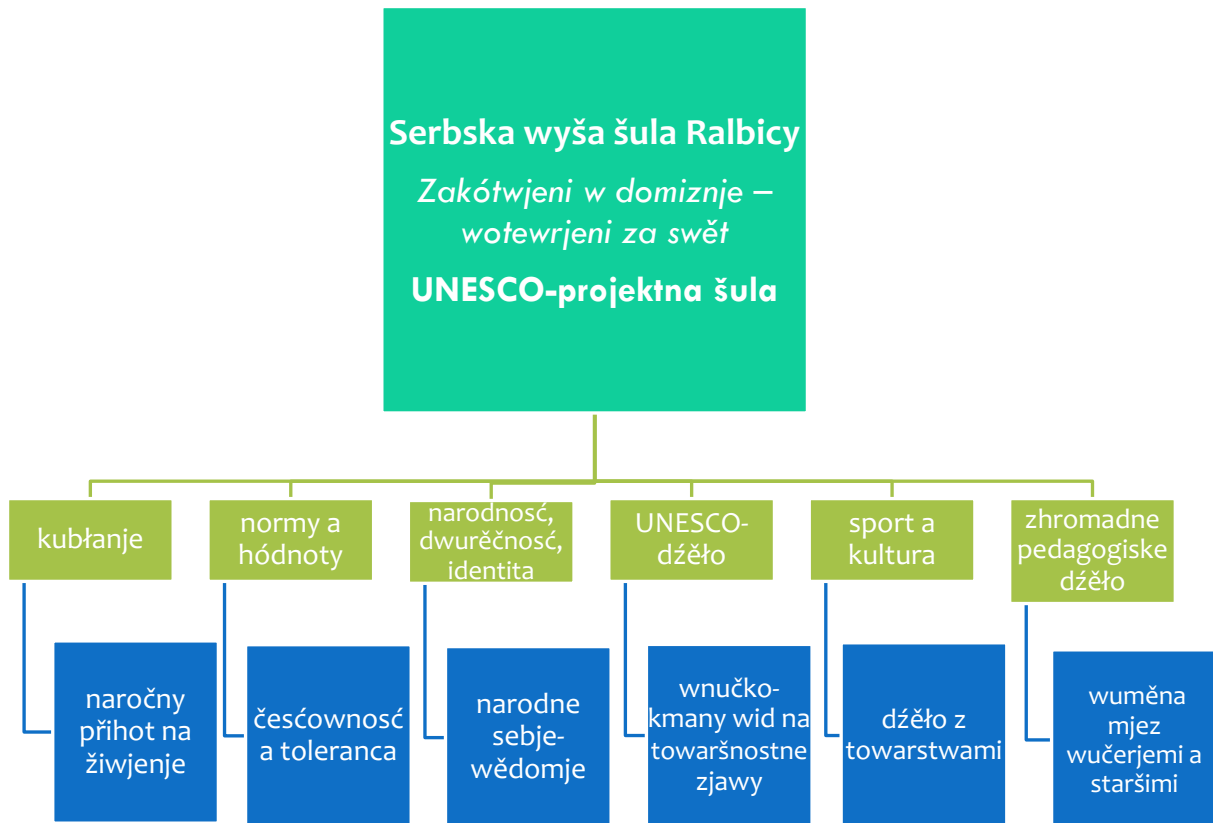

Šulski program Serbskeje wyšeje šule Ralbicy

1. NARODNOSĆ, SERBSKOSĆ, DWURĚČNOSĆ – IDENTITA¹

Šulske žiwjenje postajitej na našej wyšej šuli dvě řeči, při čimž matej serbska řeč a kultura klučowu poziciju. Wobchadna řeč je serbsčina. Hłowny zaměr našeho kubłanja je wuwice serbskeje identity a skrućenje narodneho wědomja. Wosebje w předmjetach serbsčina, stawizny, nabožina a geografija zeznajomnja so šulerjo nimo hłowneho wuknjenskeho wobsaha ze za nas Serbow wažnymi narodnymi pomnikami, wosobinami abo historisko-geografiskimi městnosćemi.

Na našej šuli wuwučuje so po koncepcje 2plus [https://www.witaj-sprachzentrum.de/obersorbisch/wp-content/uploads/sites/3/2017/04/2plus_konzept.pdf - 23.11.2023, 20:39]. Wosebite spěchowanje serbskeje řeče wotměwa so we wěcnofachowych předmjetach, kotrež su ze swojej terminologiju dominowane přez němsku řeč ze zaměrom, słowoskład we woběmaj řečomaj rozšěrić a skrućić. Z tym so runohódna řečna kompetenca zaruči. Dalša forma wosebiteho spěchowanja serbskeje řeče je wuwučowanje w teamteachingu. W předmjeće serbsčina wuwučuja so šulerjo we rozdžělnych řečnych skupinkach, potajkim po šulerskich wukonach a řečnych stawach wotpowědnje diferencowane.

Při přesadženju koncepta smy my wučerjo z přikładom we wužiwanju řeče a zdomom fleksibelni w nałožowanju serbskeje a němskeje řeče.

Zjawnostne džěło

Šula je džěl zjawnosće a ma z tym nadawk zaměrnej komunikacije. Přez tutu komunikaciju móžemy na naš wodzacy wobraz skedźbnić, kaž tež za nas wažne hódnoty. Jako wažne medije sposrědkowanja wužiwamy tučasnje [šl 2022/23] scěhowace:

Šulska homepage (na šulskej homepage so přewažnje informacije w serbskej řeči wozjewjeja)

- wobraz měsaca
- podcast
- zastupny plan
- terminy šulskeho lěta

---

¹ Skedźbnimy na to, zo so lépsheje čitajomnosće dla wužiwa jenož muska forma, kotraž plaći runočasnje za wšitke splahi.

- kontakty
- a dalše.

Šulska nowina

- pućowanske dny
- šulske projekty
- basnje a hrónčka
- terminy šulskeho lěta
- wosebitosće
- a dalše.

Dalši wažny wobstatk zjawnostneho džěta našeje šule su krute, so wospjetowace terminy w běhu šulskeho lěta. K tomu słušeja:

- staršiske zhromadźizny k spočatkej šulskeho lěta
- wučerske rěčne hodźiny (dwójce w šulskim lěće)
- wučerske rěčne hodźiny po terminje (tež telefonisce abo přez e-mejlku móžne)
- staršiske informacije za šulerjow na spočatku 5. lětnika
- džeń wotewrjenych duri (na kóncu přenjeho połlěta)
- informaciske zarjadowanje za staršich 4. lětnikow
- socialny džeń 8. lětnika w Smječkecach

2. KUBŁANJE

Metodika a wuknjenske formy

Wažne wuměňjenje za dobre wuslědki wuknjenja je wučba, kotraž so wotměnja, motiwuje, so na wuslědk měri, so na praksu počahuje a wosebje samoaktiwna je.

Tohodla nałožujemy nimo wopokazanych metodow tež nowe wuwučowanske a wuknjenske metody a formy na našej šuli, wobkedźbujó konsekwentne nałožowanje dwurěčnosće, při čimž serbščina dominuje.

Dalekubłanja

Štóz přestanje wuknyć, wostanje na městnje stejo.

Prawidłowne wobdźělenje na dalekubłanjach je za kóždeho wučerja našeje šule zwjazowace a trěbne aktualizowanje fachoweje kompetency. W srjedźišću za kolegij steja při tym wšitke SCHILF-zarjadowanja, kotrež so lětnje znajmjeńša jónu jako cyłodnjowske zarjadowanje přewjedu. Před rozsudom zwěsći so aktualna potřeba. Z tutoho stawa so potom wotwjedu zaměry za dalekubłanja kolegija. Přidatnje wužiwaja koleginy a kolegojo tež poskitki SBI a RCW w Budyšinje. Wosobinske dalekubłanja kolegow maja zaměr na stajnje změnjace naroki wuwučowanja reagować a stopnjowanje kvality wučby zaručić. Čežišća za dalekubłanja so nadźěłaja.

Kwalita wučby

Šulske a kubłanske temy su dzeń a wažniše. Heterogenita na wšěch polach přiběra a dyrbi so wotpowědnje na to reagować. Jako šula mamy wot spočatka sem wóčko na tute wužadanja.

Nimo kubłanskeje a rěčneje stronki wučby, dźiwamy na sposrědkowanje wědy, hódnotow, kmanosćow a hotowosćow, kotrež su wažne zakłady za šulerkow a šulerjow za powołanske žiwjenje. K zaručenju tutej wuměnjenjow je njeparujomne, zo so wučerki a wučerjo stajnje na dalekubłanjach wobdźěleja. Z tym zaruči so aktualna a wotměnjawa wučba.

Dale wobkedźbujemy po Sakskej příručce krajneho zarjada za šulu a kubłanje přesadźenje diferencowaneje wučby.² Při tym dźiwamy stajnje na to diferencować po kompleksnosći, nadawkowych formatach, stawje samostatnosće, wobjimje a wuknjenskich produktach.

Tute diferencowanje zmóžni so mjez druhim přez wotpowědne wuhotowanje. Naša šula skići mnoho móžnosćow wuknjenja, kaž na př. šulsku zahrodu, wulki šulski dwór z tójšto móžnosćemi wólneje zaběry w přestawkach a za wučbu. Šćežka zmysłow, hrajišćo za sportowe aktiwity, biblioteka, medijowa rumnosć, kaž tež rumnosć za wuknjenje a zetkawanje su njech tu jako příklad mjenowane. Nimo toho słušatej hišće derje wuhotowany techniski centrum a kuchnja k wobšěrnemu wuhotowanju našeje šule.

---

² Nadrobniše a aktualne informacije k diferencowanej wučbje namakaće pod www.publikationen.sachsen.de.

Medijowy koncept

Zaměr našeho medijoweho koncepta je přiswojenje kmanosćow, kotrež zmóžni šulerjam **zaměrnje, wěsće a kreatiwnje z digitalnymi medijemi wobchadžeć**. Čućiwy wobchad z digitalnymi medijemi a mnohostronskimi informacijemi a žórłami je nam wažna naležnosć. Šulerjo zeznaja a nałožuja prawidła zadžerženja při digitalnej komunikaciji. Při tym wobkedžbujaju wokolinu, etiske principy kaž tež kulturnu wšelakorosć.

Naša šula je technisce derje wuhotowana. Z pomocu beamerow, laptopow z internetnym přistupom, z tabletami a interaktiwnymi taflemi je moderna wučba zaručena. Šulerjo zeznajomnja so z wotpowědnymi programami, z pomocu kotrychž móža swójske teksty pisać, kaž tež teksty, wobrazy a wideja wuhotować, zřadować, wobdželać a formatěrować. Wažne je nam nimo toho, zo znaja šulerjo internetne strony, kotrež jim při přeložowanju a korigowanju tekstow k dispoziciji steja.

Wobswět našich šulerjow bywa džen a digitalniši. Tak leži tež w našej zamołwitosći, šulerjam medij "internet" jako šansu a zdobom jako strach rozložić. Šulerjo zeznajomnja so nimo toho z móžnosćemi wuhotowanja digitalnych medijowych poskitkow a nawuknu tute nastupajo jich skutkowosće reflektowane a konstruktiwnje hódnoćić.

W fachowych předmjetach so tež temy kaž cybermobbing, škit datow a prawy wobchad ze socialnymi syćemi wobřeča.

Nimo šulskeho kubłanja maja šulerjo móžnosć, aktiwnje při zhotowjenju šulskeje nowiny, podcastow a našeje homepage sobuskutkować.

Kooperacija - přihot na powołanje

Młodych ludźi optimalnje na powołanske žiwjenje přihotować, je wažny nadawk našeje šule. Hižo zahe naši šulerjo za powołanskimi móžnosćemi po zakónčenju šule hladaja. Wosebje w předmjeće htd (hospodarstwo – technika – domjacnosć) a němčinje dóstanu woni přeni dohlad do swěta powołanjow. Přez kooperaciske zřěčenje ze Zwjazkom serbskich rjemjeslnikow mamy tu móžnosće runje w našich serbskich rjemjeslniskich zawodach pytać a zwiski nawjazać. Hladajo na to chcemy spytać našich serbskich šulerjow w domiznje dźeržeć. W dwutydženskim praktikumje 8. a 9. lětnika zběraja šulerki a šulerjo potom cyle individualnje swoje nazhonjenja w zawodach. Nimo toho chcemy na našej šuli kóždy druhe lěto regionalne powołanske wiki přewjesć. Šulerjo tute wiki sobu organizuja a maja móžnosć direktnje z předewzaćemi kontakt nawjazać. Hnydom na městnje skići so šulerkam a šulerjam móžnosć so praktisce wuspytać, zo bychy powołanja lěpje zeznać móhli.

Cyłodnjowske poskitki

Nimo šulskeje wučby twori zwonkašulska zaběra wažne čezišćo našeje šule. Wona služi k pohłubšenju a nałożowanju wědy, wjeselu, mjezsobnej pomocy a skrućenju zhromadnosće šulerjow wšelakeje staroby. Při tym dźiwamy na to, zo so cyłodnjowske poskitki stajnje na tři wobłuki zložuja: kultura, sport a wuměłstwo.

Mjez druhim wobsteja scěhowace poskitki:

- sportowanje
- motocross
- šiče a tykanje sačka
- šulski chór
- šulska nowina
- UNESCO
- pčolarjenje
- spěchowanske poskitki
- blidotenis
- podcast
- 3D-čišč
- kartowe hry
- biblioteka

3. NORMY A HÓDNOTY

Hódnoty su směrnicy, po kotrychž so towaršnosć orientuje a po kotrychž ju natwarja. Při tym rozeznawamy mjez scěhowacymi hódnotami:

- moraliske hódnoty (na př. sprawnosć)
- politiske hódnoty (na př. tolerantnosć, swoboda, runoprawosć)
- estetiske hódnoty (na př. wuměłstwo, krasnota)
- materielne hódnoty (na př. derjeměće)
- swójbne hódnoty

Normy maja hódnoty přesadzić a so mjezsobu zesylnja. Na přesadženje powšitkowych hódnotow dźiwamy wšědnje. Hustohdy pokaza so to w małkim. Ramikowu orientaciju k normam a hódnotam namakamy na našej šuli w domowym porjedže. Dale pokazaja so normy a hódnoty tež w kwaliće wučby, w dodžerženju porjada a discipliny, w sprawnym a wotewrjenym wobchadže mjezsobu, w rozrisanju konfliktow ze słownymi skutkami, přez tworjenje dobreho poměra mjez wučerjemi-šulerjemi (přidatne poskitki kaž na př. šulske socialne džěło, wučerka dowěry, wujednarjo rozkorow), přez hódnoćenje šulskich a zwonkašulskich wukonow, přez spěchowanje tradicijow, přez tworjenje kmótristwow (5. a 10. lětnik) a dalše.

4. UNESCO-DŽĚLO

Hižo z lěta 1984 sluša Serbska šula Ralbicy k UNESCO-projektnym šulam. Smy zdobom jenička serbska šula w tutej syći. Do přewróta njemóžeše so z tutym pomjenomanjom wjele wuskutkować. Hnydom po přewróće pak zakótwi so sylnje do syće saskich a cyłoněmskich UNESCO-projektnych šulow [<https://www.unesco.de/bildung/unesco-projektschulen/unesco-projektschule-sein> – 23.11.2023, 20:21].

Mjezdruhím hraja SDG³, kaž wysokohódnotne kubłanje (SDG 4), starostliwe gmejny (SDG 11) a žiwjenje na kraju (SDG 15) rólu na našej šuli. Tute so přez hajenje a skrućenje serbskeje řeče a kultury za wšědny šulski džeń a wudžeržowanju stykow do słowjanskeho wukraja na runinje imaterielneho kulturneho herbstwa UNESCO wudospołnja. Tak je so dotal přez wjace hač 40 lět kontakt z českej partnerskej šulu w Mělniku pěstowało. Swójske projekty přirunuja a měrja so w kwalific z projekty šulow sakskeje syće. Wosebje na kóždolětnych UNESCO-campach a regionalnych posedženjach saskich šulow so z wuslědkami předstajimy. Z někotrymi projekty wuwiwa so spomóžny efekt multiplikatora za druge šule. Runje tak wažny je stołp wudžeržowanja dobrych stykow k towarstwam našeje wokoliny. Wulki džěl našich šulerjow je tam ze sobustawom. Zapřijamy staršich, zjednoćenstwa a předewzaćelow do našeho kubłanskeho a zdželowanskeho nadawka. Tak stej šula a wučba blisko zwonkašulskemu žiwjenju.

5. SPORT A KULTURA

Sport

Za wučbu sport wužiwamy wobnowjenu ćěložwučowanju, stadion z pódlanskimi hrajiščemi a hrajišćo za beachwolejbul.

Smy zajimowani šulerjam mnohe sportowe družiny zbližić a jich w tutych wukmanić. Tak přewjedžemy sněhakowanske lěhwo we 8. lětniku a smy na sportowym dnju pěši abo z kolesom w blišej domiznje po puću.

³ Sustainable Development Goals, krótko SDGs mjenowane. 17 zaměrow za wnučkokmanosć jako politiske zaměry zjednoćenych narodow, kotraž po cyłym swěće k zawěšćenju wnučkokmaneho wuwica na polu ekonomije, socialneho a ekologije služa.

Wubědzujemy so na sportowym swjedženju a zwěscimy najlěpšich jednotliwcow kaž tež rjadownju našeje šule. Wobdžělmy so tohorunja na sportowych wubědžowanjach wokrjesneje a regionalneje runiny “młodžina trenuje za olympiju”.

Přeprowujemy płuwanske zamóžnosće šulerjow, hdyž maja na př. płuwanske znamješko złožić. Hajimy sportowe přirunanja mjez staršimi, něhdyšimi šulerjemi a šulerjemi druhich serbskich šulow při předhodownym wolejbulowym turněrje abo při wubědžowanju “wysokoskok z hudźbu”.

Kulturne dźěło na šuli

Kulturne dźěło je wažny wobstatk našeje šule. Hajenje, pěstowanje a spěchowanje serbskeje kultury je na našim kubłanišću elementarne, dokelž je jedyn garant za zdžerženje swojeje maćeršćiny a zdobom kruty stołp wuwica narodneje indentifikacije. Nimo toho skrući a formuje kulturne dźěło kaž tež kulturne wustupowanje sebjewědomje młodeho čłowjeka. Zdžělanje kulturneho herbstwa wjedže skónčnje k zdžělanosći a dalewuwiću wosobiny.

Šulerjo nawuknu a spěwaja w hodzinach hudźby a zwonka njeje wosebje serbske ludowe spěwy, słuchoja načasnu serbsku hudźbu a zaběraja so z komponistami, hudźbnikami a spěwotworcami serbskich hudźbných stawiznow.

Na našej šuli dźěła kulturna skupina chór. Prawidłowne proby a zwučowanja přihotuja šulerjow na šulske a zwonkašulske koncerty a předstajenja. Wustupowanje před publikomom skići šulerjam móžnosć swój talent pokazać a spěchować.

Partnerska šula

Wot lěta 1975 je na našej šuli z tradiciju, zo podaja so šulerjo 5. lětnika na wuměnu z našej partnerskej šulu do Mělnika. Hłowny zaměr tuteje wuměny je nawjazanje a skrućenje přečelskich stykow ze słowjanskimi susodami. Naši šulerjo zeznaja Prahu, hłowne město Čěskeje a přebywanišćo Mělnik, čěscy šulerjo město Budyšin a dźěl Hornjeje Łužicy. Přez zhromadne aktiwity a přebywanje w hóstnych swójbach zblžiša sej šulerjo dalšu słowjansku rěč kaž tež kulturu. Tak stanu so tolerantniši napřečo tamnym kulturam.

6. ZHROMADNE PEDAGOGISKE DŽĚŁO

Zhromadne dźěło ze staršimi

Starši su naši najwažniši partnerojo. Woni trjebaja naše zrozumjenje a kedźbnosć. Jich problemy wozmjemy chutnje a pytamy za rozrisanjemi. Zhromadny zaměr staršiskich domow a šule je šulerjow k wuspěšnemu šulskemu zakónčenju wjesć a jim

wotpowědne kompetency a hódnoty za dalši žiwjenski puć sprosředkować. To chcemy w dowěrliwym mjezsobnym džěle mjez staršimi, wučerjemi a šulerjemi zmóžnić.⁴

Ewaluacija

Šula stanje so, runja našej džensnišej towaršnosći, často z předmjetom přirunowanja. Prócujemy so wuměnjendam kaž tež žadanjam časa wotpowědować a džělamy na dalewuwiću našeje šule. Wažny srědk při tutym procesu je ewaluacija a mjezsobna wuměna. Systematiske analyzowanje a přepruwowanje informacijow zmóžni nam dobru kwalitu na wjele runinach šulskeho džěła, mjeztym zo so w zhromadnej wuměnje mnoho nowych idejow a projektow zrodži.

---

⁴ Nadrobniše a aktualne informacije nańdžeće pod hesłom *Elternmitwirkung* mjez druhim na internetowej stronje www.revosax.sachsen.de abo pod www.bildung.sachsen.de .